

**УСПІШНІСТЬ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ
СПРИЯТЛИВОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ ПІД ЧАС ЗАСВОЄННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

ГРИНЧИШИН О.М.

Хмельницький національний університет

У статті розкрито поняття психологічного клімату при вивченні іноземної мови. Суть комунікативного підходу полягає в створенні сприятливої атмосфери, розкриває потенційні можливості кожного учасника спілкування, особлива роль відводиться викладачеві та його умінню створити сприятливий соціально-психологічний клімат в ході заняття, що ефективно впливає на комунікативну мотивацію при засвоєнні іноземного матеріалу.

Соціально-психологічний клімат – це результат загальної діяльності людей, їхньої міжособистісної взаємодії, він виявляється в таких групових ефектах, як настрої і думка колективу, індивідуальне самопочуття й оцінки умов життя і роботи особистості в колективі. Особливу роль сприятливий психологічний клімат набуває в умовах навчання іноземної мови, тому що це, насамперед, – навчання спілкування мовою, а повноцінне спілкування і, що не менш важливо, бажання спілкуватися, може бути здійснено тільки в умовах, якщо людям приємно бути разом, якщо їм є що сказати один одному. Тому потрібно створювати під час заняття атмосферу, що дає відчуття безпеки і власної значущості того, кого навчають як особистості. У свою чергу, ця атмосфера багато в чому залежить від міжособистісних взаємин, заснованих на визнанні і підтримці один одного [1; 2]. Створення таких взаємин повинне бути в центрі уваги у навчанні іноземної мови.

Психологічний клімат безпосередньо залежить від тих принципів і форм спілкування, що складаються між педагогом і тими, кого навчають, і між самими тими, що навчаються. Особлива роль при цьому відводиться педагогу, його умінню створити сприятливий соціально-психологічний клімат в ході заняття, чому у першу чергу сприятимуть комунікативні якості педагога і, що ще більш важливо, стиль його педагогічного спілкування, зокрема, те, як викладач ставиться до тих, кого навчають. Викладач, що критично ставиться до студентів, виправляє найменшу помилку в процесі спілкування, супроводжуючи це відповідними коментарями, стає домінуючим центром, і тим самим дає тим, кого навчають, відчуття своєї переваги над ними, що, звичайно, не сприяє створенню сприятливих умов для спілкування [3]. Провідна роль якостей особистості і стилю діяльності керівника в створенні соціально-психологічного клімату підкреслюється такими авторами як: А.О.Бодальов, О.Ф. Волобуєва, Г.А. Ковальов, В.О. Кан-Калік, С.Д. Максименко, В.О. Моляко, Е.Л. Носенко, Т.М. Титаренко, А.К. Осницький, Т.С. Яценко. Насамперед, взаємини педагога і тих, кого навчають, повинні проходити не в стилі ведучого і другорядних, а повинні перейти в русло співробітництва, взаєморозуміння.

Важливу роль у спілкуванні та створенні сприятливого психологічного клімату відіграють емоції. На думку деяких авторів, життєрадісний настрої, стійка атмосфера створюють сприятливі умови для навчання, виховання [2]. Вплив емоцій, за умови щирості в спілкуванні відіграють величезну роль для досягнення гарного контакту з тими, кого навчають, і створюють сприятливі умови для їхньої інтелектуальної діяльності. Емоції радості, що викликають почуття повноти життя, приємне самопочуття в достатній мірі приваблюють до спілкування [1; 2]. Велике значення має й емоційний стан самого викладача, тому що емоції дуже заразливі і

можуть передаватися від однієї людини іншим людям під час спілкування. Стан емоційного піднесення, бадьорості, живої зацікавленості викладача додає навчальній діяльності особливу жвавість, темп, захопливість і сприятливо впливає на тих, що навчаються [4; 5]. Звідси й випливає, що педагог через ставлення до тих, кого навчають, у процесі загальної діяльності у певному сенсі проектує взаємини між студентами, сприяє розвитку в них тих чи інших потреб. Студенти довільно чи мимоволі відтворюють заданий зразок поведінки і спілкування, особливо, якщо цей викладач користується в них авторитетом. Таким чином, група тих, кого навчають, і викладач в аудиторії разом створюють навчальне співтовариство. Вербальне і невербальне спілкування, видиме і таке, що ледь сприймається, утворюють якісну людську взаємодію і, можливо, є ключем до процесу і результату взаємодії.

Як відомо, навчаючи, ми навчаємось. Сам викладач – завжди учень, який прагне до професійного фахового самовдосконалення, експерименту, обміну досвідом, знаннями. Аналізуючи взаємодію викладача та слухача у навчальному процесі, В. Ріверс робить наступне зауваження, що стосунки в групі відображають взаємні симпатії та повагу, стимулюють особистість викладача та особистість учня до кооперативного навчання за умови створення доброзичливої атмосфери [6]. Справді, говорити чи писати про те, що людина думає, відчуває, можна лише в емоційно позитивній атмосфері, коли ніхто не боїться зробити помилку, виглядати безглуздим (ані учень, ані викладач). Викладач залучаючи у взаємодію в навчальному процесі, не просто активізує їх інтелект чи пам'ять, але й встановлює міжособові контакти, взаємну довіру та повагу, атмосферу кооперативного навчання. Це не означає, що викладач та ті, що навчаються, повинні постійно знаходитися в радісному, мажорному стані. Деякі студенти, також і як викладачі, за характером стримані, не одразу входять в контакт із незнайомими людьми. Характер та темперамент кожної особистості унікальний, і тому вимагає поваги та терпіння, що ще раз говорить про необхідність диференційованого підходу до вибору змісту, методів навчання в рамках комунікативного підходу.

Як фактори, пов'язані з формуванням мотивації навчальної діяльності під час засвоєння іноземної мови в роботі І.П. Іменитової, аналізуються переважно ті, котрі пов'язані з умовами й організацією навчальної діяльності з іноземної мови. У її роботі присвяченій дослідженню структури мотивації при засвоєнні дорослими іноземної мови на основі інтенсивного навчання, усі фактори, що впливають на мотивацію навчальної діяльності, класифікуються на дві групи: об'єктивні, пов'язані з умовами протікання навчальної діяльності, та суб'єктивні, пов'язані із самим суб'єктом навчання, його індивідуально-особистісними особливостями, досвідом тощо. З об'єктивних факторів у роботі І.П. Іменитової проаналізовані умови навчання, що змінюються (зміст, організація, метод, цілі і задачі навчання), із суб'єктивних: 1) вихідне ставлення дорослих до іноземної мови як предмета навчання і процесу його засвоєння; 2) "особистісний сенс" засвоєння дорослими іноземної мови; успішність навчальної діяльності дорослих. Вона виділила два типи структури мотивації навчальної діяльності дорослих в умовах інтенсивного навчання іноземної мови: із домінуванням орієнтації на процес та з домінуванням орієнтації на результат [7].

Розвиток комунікативних навичок може відбуватися тільки в тому випадку, якщо в тих, кого навчають, є мотивація і можливість виразити своє "я", бути самим собою, спілкуватися на рівних з оточуючими людьми, тобто дуже важливим є те, які взаємини існують між учасниками спілкування, який психологічний клімат у групі – цей фактор грає далеко не останню роль у мотивації спілкування. Суть комунікативного підходу полягає в створенні такої атмосфери під час заняття, що дає тому, кого навчають, почуття безпеки і цінності його як особистості, сприяє розкриттю потенційних можливостей кожного учасника спілкування. Тут важливі

особистісні фактори, навички міжособистісного спілкування тощо. Особливо важлива тут роль викладача, що може використовувати свій досвід і знання, свої особистісні якості, щоб сприяти створенню сприятливого психологічного клімату. Викладачеві не слід занадто домінувати в аудиторії, а прагнути зацікавити тих, кого навчають, у процесі спілкування, даючи їм можливість взаємодіяти з іншими, створюючи умови для більшої незалежності, самостійності останніх у процесі навчання. Роль викладача як співкомуніканта ставить його в рівні умови з тими, кого навчають, що допомагає ліквідувати бар'єр між ними, послаблює напругу під час заняття, створює більш вільні, сприятливі умови для спілкування. Викладачеві не слід увесь час виправляти помилки, особливо, якщо вони не впливають на спілкування, це варто відкласти на потім. До помилок треба ставитися з великим терпінням, як до природного явища із розвитку комунікативних навичок.

Комунікативним підходом викладач також має можливість виявити свою особистість, відійти від своєї дидактичної ролі, бути співпартнером, брати рівноправну участь у спілкуванні. Комунікативна активність забезпечує можливості для розвитку позитивних особистісних взаємин між слухачами і між тими, кого навчають, і викладачем. Ці взаємини можуть допомогти "гуманізувати" заняття і створити атмосферу, що підтримує індивіда в його зусиллях навчатися.

Виховання інтересу до мови не тільки не виключає, але і припускає наявність усього вищесказаного, тому що без професійно-орієнтованого, змістовного матеріалу, що відповідає інтересам тих, кого навчають, і сприятливого психологічного клімату в групі неможливо викликати інтерес до оволодіння іноземною мовою в студентів вищого навчального закладу. Багато аспектів вивчення можуть відбуватися тільки за допомогою природних процесів, що діють, коли особистість втягується у використання мови для спілкування. Тому комунікативна активність є важливою частиною всього процесу навчання.

Література

1. Крупнов А.И., Ольшанникова А.Е., Домодедов В.А. Соотношение показателей эмоциональности и динамический характер общения // Вопросы психофизиологии активности и саморегуляции личности. – Свердловск, 1979.
2. Лутошкин А.Н. Эмоциональные потенциалы коллектива. – М.: Педагогика, 1988.
3. Грабал В. Некоторые проблемы мотивации учебной деятельности учащихся // Вопросы психологии. – 1987. – № 1.
4. Витт Н.В. Психологические вопросы индивидуализации обучения иностранным языкам в средних специальных учебных заведениях. – М.: Высшая школа, 1975.
5. Витт Н.В. Фактор эмоциональности при обучении иностранному языку // Методика преподавания иностранных языков в вузе. Вып.1. Иностранные языки на неспециальных факультетах. Межвуз. сборник ЛГУ, 1978.
6. Rivers W.M. The foreign language teacher and cognitive psychology or here do we go from here? // Rivers W.M. Speaking In Many Tongues: Essays in Foreign Language Teaching. Expanded Second Edition. Rowley. Mass.: Newbury House, 1976.
7. Именитова И.П. Динамика мотивации учебной деятельности взрослых (на материале интенсивного обучения иностранному языку). 19.00.07 / Автореф. дис...канд.. психол. н. – М.: МГУ, 1983. – 24 с.